

ELNÖKI TITKÁRSÁG

Eln.158/1981.

Kapták: a Kollégium tagjai

Mellékelten megküldöm az OTH Elnöki Kollégiuma ülésén 1981. szeptember 17-én 14 órakor az OTH Tanácstermében megtárgyalásra kerülő anyagot, amelyet

"A találmányokon és újításokon alapuló innováció helyzete és távlatai"

cimmal a hivatali munkaterv 4.3 pontja alapján a Jogi és Nemzetközi Főosztály vezetője terjeszt elő.

Kérem megjelenését és az anyag megvitatásában való részvételét.

B u d a p e s t, 1981. szeptember 8.

/ Dr. Bobrovszky Jenő /
az Elnöki Titkárság vezetője

158/1981

E L Ő T E R J E S Z T É S

az Elnöki Kollégium 1981. szeptember 17-i ülésére

A TALÁLMÁNYOKON ÉS UJÍTÁSOKON ALAPULÓ
INNOVÁCIÓ HELYZETE ÉS TÁVLATAI

Budapest, 1981. szeptember

Az Országos Találmányi Hivatal 1981. évi munkatervének a Hivatal elvi irányító munkájával kapcsolatos II./4.3. pontja a Jogi és Nemzetközi Főosztály feladatává tette, hogy elemző tanulmányt készítsen "Az innovációs folyamat társadalmi-gazdasági tényezői népgazdaságunkban. Az új eljárások, találmányok, a know,how és licenciák gyorsabb elterjedésének társadalmi-gazdasági feltételei" című - ÁTB számára készítendő - részkonceptió kidolgozásához.

I.

Az Állami Tervbizottság 5005. számú, 1979. március 14.én kelt határozata elfogadta a hosszú távú tervezés 1981-2000 közötti időszakára vonatkozó munkaprogramját, amelynek 78. pontja előírja "Az innovációs folyamat társadalmi-gazdasági tényezői népgazdaságunkban. Az új eljárások, találmányok, a know-how és licenciák gyorsabb elterjedésének társadalmi-gazdasági feltételei" című, a tervidőszak teljes időhorizontjára kiterjedő koncepció kidolgozását. Az ÁTB a kidolgozásért az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottságot és az Országos Találmányi Hivatalt jelölte meg felelős szervnek, a kidolgozás határidejét pedig 1981. I. félévére tűzte ki, melyet később 1982. I. negyedévére módosított.

A koncepció kidolgozása érdekében mindezideig a következők történtek:

1. Az Országos Találmányi Hivatal vezetése az 1979. nyarán alakult Elemző Osztály egyik feladatául adta, hogy a szükséges feltáró munkát kezdje meg, és az OMFB illetékeseivel hangolja össze a kidolgozandó feladatokat, lássa el a témakoordinátori teendőket.

2. Az OMFB a Rendszerelemző Irodáján keresztül mintegy tizenhat-fős munkabizottságot hozott létre, azzal a céllal, hogy az - külső szakértők bevonásával - határozza meg a kutatás konkrét cél- és feladatrendszerét és programját. Ezen munkabizottságban az OTH koordinátorral képviseltette magát. A munkabizottság az előzetes vizsgálatok során a következőket állapította meg:

- ezideig Magyarországon hasonló jellegű, összetettségű munkát még nem végeztek, így
- az elemzéshez, illetve a részkonceptió kidolgozásához nem állnak rendelkezésre tényszerű, konkrét információk, továbbá
- a témát eddig főleg a gazdasági szabályozók összefüggésében vizsgálták s a problémakör társadalmi vetületének egyenrangú vizsgálatára nem került sor, ezért
- meghatározott tartalmú kutatásra is szükség van s a gazdasági szempontok legmesszebbmenő figyelembevétele mellett a téma vizsgálatának társadalmi /szociológiai/ orientációt és irányítást kell adni;
- megkülönböztetett figyelem szentelendő a jogilag védhető műszaki alkotásokon, elsősorban a találmányokon és újításokon alapuló innovációknak.

A fentiekben foglaltaknak megfelelően a munkabizottság - mely az INNTEAM nevet vette fel közben - számos, a legkülönfélébb szakterületeket képviselő szakembert kért fel egy-egy résztanulmány megírására. A tanulmányok kibővített munkabizottsági üléseken - az OI képviselője által is véleményezve - kerültek megvitatásra. Ezen vitaüléseken formálódott, alakult ki a végleges kutatási program és tematika.

3. Az előző pontban körvonalazott munkából az OTH is kivette a részét, és az ottani szempontokat is figyelembe véve alakította ki saját kutató-elemző programját, amelyet külső szakértők bevonásával kibővített munkacsoportban hajtott végre. E - mintegy kétéves időszakot felölelő -

munka eredményeit a munkacsoport a mellékelt /1.melléklet/ elemző tanulmányban foglalta össze.

4. A mellékelt elemző tanulmány felhasználását, és a végleges, az OMFB-vel közösen kialakítandó koncepció további kidolgozását illetően - az OMFB koordinátorával egyeztetve - a még hátra levő munkák terve a következő:

- az elemző tanulmányt a szükséges átdolgozásokat követően meg kell küldeni az OMFB-nek.
- az OMFB és az OTH az INNTEAM-re építve, létrehozza azt a munkabizottságot, amely elkészítve az összegező, vagyis az OTH és az INNTEAM által készített elemző tanulmányokon alapuló, és a szükséges fórumok által megvitatott végleges anyagot/ megfogalmazza az ÁTB számára megküldendő előterjesztést.

II.

A jelen részkonceptió kidolgozását szolgáló mellékelt elemző tanulmány /1.melléklet/ kidolgozása kapcsán az alábbi fontosabb következtetések és javaslatok születtek.

1. A hazai találmányi és újítási tevékenység eredményei és perspektívái:

1.1. A hazai találmányi és újítási tevékenységet vizsgálva megállapítható, hogy az az utóbbi három évtizedben jelentős eredményeket ért el mind a társadalmi-politikai tudatformálás, mind a gazdasági építőmunka területén. Ezt tükrözi többek között a benyújtott szabadalmi bejelentések száma, a szabadalmak alkalmazásával kapott hasznos eredmény, a benyújtott és hasznosított újítási javaslatok száma, az újítások hasznos eredménye. A találmányi és újítási tevékenység idősoros elemzése ugyanakkor arra is rámutat, hogy a

műszaki alkotói aktivitás mind mennyiségét, mind minőségét tekintve az utóbbi évtizedben rohamos mértékben visszaesett. Például, 1955-ben a szabadalmi bejelentések száma 1,8-szerese volt az 1980. évinek, a benyújtott újítási javaslatok száma pedig az 1970-es évtizedben, az előző évtizedhez viszonyítva, átlagosan mintegy felére esett vissza. Nem kedvezőbb a helyzet más fontos eredménymutatók esetében sem. Így például, mind a hazai, mind a külföldi tulajdonú magyar szabadalmak átlagéletkora jóval magasabb a fejlett ipari államokban észlelhető átlagélettartamoknál, ezzel is jelezve: hazánkban a korszerűbb, hatékonyabb technológiára való áttérés, a termékszerkezetváltás a kívánatosnál jóval lassúbb ütemben megy végbe.

A találmányi és újítási tevékenység utóbbi évtizedbeni jellemzéséhez szolgáló eredménymutatók festette kedvezőtlen kép még sokkal komorabbá válik, ha a műszaki alkotói munka ezen egzakt kategóriáinak hatékonyságát is megvizsgáljuk. Vagyis azt, hogy a műszaki szellemi és anyagi potenciál "egységnyi" változása milyen találmányi, újítási eredményváltozást produkált. Sajnos azt kell megállapítanunk, hogy a hatékonyság-elemzéshez alkalmazott főbb mutatók /igy például a "szabadalmi bejelentések száma - KF ráfordítások, vagy műszaki szellemi dolgozók száma, vagy licencvásárlások költsége, stb." hányadosok/ az elmúlt évtizedben felére, harmadára csökkentek. A csökkenő tendencia mértéke és egyöntetűsége arra a következtetésre vezet, hogy a találmányi tevékenység abszolút mutatóiban tapasztalt stagnálás illetve elmaradás a táguló, növekvő lehetőségek, a potenciál állandó gyarapodása mellett megy végbe. Az újító tevékenység hatékonyság-vizsgálata szintén "elmaradt haszon" jegyében működő mozgalmat mutat. Tömegbázisának folyamatos növekedése, a képzettségi struktúra rohamos fejlődése, átalakulása ellenére, e változások nyomait nem leljük fel megnyugtató mértékben az újítási aktivitásban, mivel az "illusztratív" referencia-bázismutatókhoz képest sehol sem mutat számottevő fejlődést.

1.2. A találmányi és újítási tevékenység várható jövőbeni alakulására vonatkozó számításaink eredményeül azt kaptuk, hogy számottevő befolyásolás /a ható tényezők újszerű erősítése/ nélkül a következő évtizedben /évtizedekben/ sem várható jelentős mértékű és tartós javulás. A tények itt szigorúan azt mutatják, hogy a gazdasági környezet, a motivációs színvonal és kreativitás, valamint a szellemi alkotó munka infrastrukturális elmaradottsága mellett megalapozatlan a szerény ütemű növekedés feltételezése is. Az ellentmondásos diagnózis feloldásában csakis a megfontolt és alapos beavatkozás segíthet. A "valóságnak" tehát felül kell múlnia a valószínű jövőt - kedvező változást előidézve a feltalálói és újítói tevékenység környezeti feltételeiben - ahhoz, hogy kellően nagy eredmények produkálásával meg lehessen akadályozni e tevékenység hatékonyságának további romlását.

2. A találmányi és újítási tevékenység jogi szabályozásának helyzete és fejlődési irányai Magyarországon:

2.1. Az újítási és szabadalmi jog koncepcionális megváltoztatása nem indokolt, szükséges azonban az állandó továbbfejlesztésük.

2.2. Kivánatos a szabadalmazható találmányok körének bővítése, ehhez képest:

a./ elismerni a vegyi termékek, illetőleg gyógyszerek, élelmiszerek tekintetében a termékoltalmat, esetleg sajátos feltételekkel, s különösen a gyógyszerek tekintetében esetleg a közérdekű korlátok bővítésével;

b./ ugyancsak elismerni a mikroorganizmusok oltalomképességét;

c./ továbbra is fenntartva az új növény- és állatfajták oltalmazhatóságát, a nemzetközi fejleményektől függően megfontolni a fajtaoltalom bevezetését külön jogintézmény formájában;

d./ a software oltalmát elsősorban a szerzői jog területére utalni, esetleg speciális szabályok kimunkálásával.

2.3. Ugyancsak kívánatos az oltalmi formák gazdagítása, ennek során célszerű megfontolni:

a./ a felfedezések sajátos oltalmának kiépítését;

b./ a használati mintaoltalom bevezetését;

c./ a szerzői tanúsítvány újra-bevezetését, azzal, hogy azonos oltalmazhatósági és megtámadhatósági feltételek, azonos lejáratú idő és a formák közötti választás teljes szabadságának biztosítása szükséges.

2.4. Továbbra is intenzíven részt kell venni az iparjogvédelmi együttműködés nemzetközi /univerzális és regionális, KGST/ rendszerében, ennek kapcsán:

a./ csatlakozni kell az új növényfajták oltalmára vonatkozó nemzetközi Egyezményhez;

b./ törekedni a Párizsi Unió Egyezmény revíziója során annak korszerűsítésére, de alapelveinek változatlan megőrzésére;

c./ a KGST iparjogvédelmi integrációja során továbbfejleszteni a technikai /vizsgálati, informatikai/ együttműködés formáit, az oltalmi formák vonatkozásában pedig /akár a közös, egységes oltalmi okirat létrehozása során is/ törekedni a szabadalom és szerzői tanúsítvány párhuzamosan érvényesülő, egyenrangú oltalmi formaként történő elismerésére.

3. A találmányi és újítási tevékenység társadalmi-gazdasági környezete:

3.1. A gazdasági fejlődés extenzív tartalékainak teljes kihasználása, a gazdasági egyensúly fenntartásának hosszabb távú nehézségei várhatóan kiélezik a szellemi javainkkal való hatékonyabb gazdálkodás problémáit. Mindez oda vezethet, hogy egyre jobban tudatosul: a találmányi, újítási tevékenység lényegi sajátossága az elkülönült sajátos ösztönzés. Ehhez a

jövőben meg kell találni azokat az anyagi és erkölcsi ösztönzési formákat, amelyek elsősorban a hasznosításban központi szerepet játszó gazdálkodó szervezetek érdekeltségét teremtik meg, és amelyek különösebb konfliktusok nélkül kapcsolódnak az innovációt serkentő szabályozáshoz és annak egyes elemeihez. A hasznosítási fázishoz fűződő automatikus, vagy direkt módon biztosított érdekeltség hiánya ugyanakkor igen komoly veszélyekkel jár. Mivel a jogi szabályozás a szellemi alkotások jogi védelmét, alkotóinak érdekeltségét igyekszik megteremteni, törvényszerűen adódik, hogy az első hasznosításból származó előnyök elmosódása a reálisnál jobban felnagyítja a találmányokat, újításokat létrehozók anyagi érdekeltségét. Ekkor megváltozhat a találmányi, újítási tevékenység alapvető célrendszere és módosulhat a gazdasági-társadalmi tartalma. Háttérbe szorulhat az iparjogvédelmi rendszer műszaki haladást elősegítő, a társadalmi hatékonyság növelését célzó funkciója, és a tevékenység fő funkciójává - elsősorban a gazdálkodó szervezetek esetében - a bér- és jövedelemszabályozás egyes réseinek kitöltése válhat.

Minthogy a találmányi, újítási tevékenység céljainak, funkcióinak alakulásában az játssza a döntő szerepet, hogy a speciális - bár mindenki által elérhető - ösztönzését a gazdasági környezet hogyan itéli meg, ezért e terület alapvető gazdasági problémáinak jelentős része makroszintű, és elsősorban gazdaságpolitikai megoldást igényel. Az elkülönített ösztönzés várhatóan csak direkt módon valósulhat meg, mivel a magasabb szellemi hányadot tartalmazó termékek ideiglenes monopolhelyzete, valamint az ebből származó extrajövedelem az irányított piac körülményei között teljeskörűen a jövőben sem válik realizálhatóvá és ez valószínűleg nem is lesz kívánatos.

A konkrét javaslataink, amelyek a gazdasági környezet számos elemét érintik, lényegében ezen a jelentős szemléletváltozást igénylő döntésen alapulnak.

3.2. A hasznosításhoz fűződő vállalati érdekeltség megteremtése érdekében szükségesnek látszik:

- sajátos, a már megvalósult innovációkra épülő adókedvezmény biztosítása. Ennek eredményeképpen lehetővé kell válnjon, hogy a következő innovációval együttjáró kockázat elviselésére fokozottabb mennyiségű forrás álljon rendelkezésre;
- a jelenlegi árrendszer további finomítása, az un. belföldi /szocialista/ újdonságár kategóriájának a kidolgozása alapján. Az újdonságárak intézményének létrehozása jelentős lépés lehetne az elsősorban belföldi értékesítésű célú referenciagyártás érdekeltségi rendszerének megteremtése irányában;
- az egységes vállalati alapok létrehozása, a vállalatnál maradó jövedelmek érdekeltségi és egyéb alapokra való szétaprózásának megszüntetésével. Egy ilyen rendszer szükségtelessé tenné a műszaki fejlesztési alapok képzését is, és így feloldaná a MÜFA jelenlegi, az innovációs folyamat megszakításával kapcsolatos problémáját.

3.3. A találmányi, újítási tevékenység személyhez kötött ösztönzésének fejlesztése érdekében átfogó közgazdasági vizsgálatra szorul a díjazás feltételét és a díjazás mértékét meghatározó un. hasznos eredmény kategóriája. Az e téren legcélzózerűbb megközelítésnek az tűnik, ha ezt a kategóriát a vállalati tényleges eredménymutatókhoz kötik. Ennek az alapvető problémának a megoldását követően szükségesnek látszik:

- a díjazás feltételének és a díjszámítás alapjának a vállalati nyereségtől való elkülönítése. Ezt indokolja, hogy a találmányok, újítások hasznosításával elért eredmény gyakran független az alkotómunka szellemi értékétől. Ez utóbbit számos más tényező, például a vállalati segítségnyújtás aránya, az alkotó vállalati pozíciója stb. jóval erőteljesebben befolyásolja;
- a találmányhasznosítással összefüggő innovációs kockázatot vállaló gazdasági vezetők fokozott anyagi és erkölcsi elismerése, új ösztönzők bevezetésével. Ez megvalósítható

lenne a devizabevételt biztosító találmányhasznosítások utáni devizarészesedésnek a vezetők javára történő kiterjesztésével.

3.4. Az újitómunka helyzete távlatokban is elválaszthatatlan az önkéntes alkotó munka anyagi, erkölcsi elismerésétől, olyan körülmények között, amikor a dolgozók mindezt az egyre szélesebb körűvé váló mellékjövedelmekkel és egyéb forrásból származó kereseti lehetőségekkel vetik össze. Az újításokkal összefüggő mennyiségi és minőségi problémák azonban általánosabb megoldást igényelnek. Olyan gazdasági környezet megteremtését, amelyben a jelenleginél jobban érzékelik a hatékonyság fokozásából, a termelékenység növekedéséből, az anyag- és energiamegtakarításból származó előnyöket. Ennek eléréséig azonban az újítási díjak forrásproblémáinak megoldása "küszöbfeltételeknék" tekinthető, amelyek mihamarabb felszínre hozhatják az újítási tevékenységgel összefüggő tényleges gazdasági problémákat.

3.5. A találmányi, újítási tevékenységnek a gazdasági tervezés rendszerébe történő integrálódását jelentősen megkönnyítené annak a sajátos szemléletnek a megváltozása, amely eleve lebecsüli a saját szellemi bázison alapuló új termékek, eljárások többleteredménnyel történő realizálásának lehetőségeit. Ily módon újraátgondolást igényel az a gyakori fejlesztéspolitikai elv, amely a műszaki színvonal általános emelésének, az élenjárókhöz való közelítésének a kizárólagosságából indul ki.

Annak érdekében, hogy az újítók és feltalálók alkotó erőfeszítései a vállalat előtt álló legfontosabb feladatok megoldására összpontosuljanak, e tevékenységet az eddigieknél szorosabban indokolt beépíteni a vállalatok tervezési, szervezési és pénzügyi értékesítési rendjébe.

3.6. A találmányokon, újításokon alapuló innováció fellendítésének további feltétele, hogy kialakítsuk azokat a szervezeti kereteket, amelyekben e tevékenység sikeresen folytatható.

Ugy tűnik, hogy hosszabb távon az a legdöntőbb, hogy létrejött-e hazánkban egy egységes műszaki fejlesztési politika és egy erre épülő irányítás, amely képes átfogni a műszaki szellemi alkotások keletkezésének és hasznosításának összetett feladatát. A gazdálkodó szervezetek szintjén megfontolandó olyan profilgazda-vállalatok kijelölése is, amelyek feladata lenne az újítások, találmányok kipróbálása, kísérleti /referencia/ szolgálat biztosítása, az új megoldások bemutatása, megismertetése a szakemberekkel.

4. A találmányi és újítási tevékenység irányítási /vezetési/ rendszere:

4.1. A találmányi és újítási tevékenység irányítása, vezetése /továbbiakban vezetése/ mind makro, mind mezo és mikro szinten szervesen összefügg, hovatovább elválaszthatatlanul összekapcsolódik az intézmények, intézetek, vállalatok, vagy valamilyen más gazdálkodási objektumok komplex vezetésével, irányításával. A találmányi, újítási tevékenység vezetésének megkülönböztető jelentőséget az ad, hogy miközben műszaki szellemi alkotások létrehozására irányul, önmaga is "vezetői" /főként ösztönzői, mecénási, szervezői szerepkörbe tartozó, tehát közös tevékenységet optimálisan strukturáló/ alkotásokat kell produkáljon. Ennek ellenére a hazai találmányi és újítási tevékenység irányításának, vezetésének gyakorlati megvalósítására alapvetően az a jellemző, hogy a vezetők potenciális alkotóképessége, innovatív törekvései nincsenek megfelelően kihasználva. E téren a kezdeményező és vállalkozó szellem kimerithetetlen tartalékai, továbbá a TTF hatalmas eredményei várnak még mozgósításra. Olyan erők ezek, amelyek jelenleg nem tudnak kellően érvényesülni. A vezetők ugyanis, az esetek túlnyomó többségében messze nem érdekeltek kellően abban, hogy innovációt kezdeményezzenek, támogassanak, aktívan formáljanak. Az alkotó vezetés elismerését sok egyéb, így például a társadalmi közelfogás is mostohán kezeli. Ugyanis általában nem tekintik egyenrangúnak a szellemi alkotásokkal, az állami és társadalmi elismerésének intézményes rendszere nem épült ki. A vezető a kreatív vezetésért sem pénzt, sem hírnevet nem kap. Éppen ezért a

jövőben kialakítandó hazai innovációs politikánk kidolgozása egyik legfontosabb feladata a fentiek orvoslása kell legyen.

4.2. Az innovációk létrejöttét az is kedvezőtlenül befolyásolja, hogy az alkalmazott vezetői strukturák és módszerek nem segítik elő kellően a megújulási folyamatokat.

A vállalatoknál leggyakrabban előforduló vezetési strukturákat a vonalas hierarchiák és a csoportvonalas rendszerek alkotják, amelyek - bár magas fokú racionalitást mutatnak - az innovációk gyors és hatékony érvényre juttatására csak kevésbé alkalmasak. E problémák megoldására kínálkozó olyan módszereket, mint: koordinációs osztályok, teamek, "projekt managementek", egyéni koordinációk létrehozása, közvetlen kapcsolat megteremtése a különböző területeken működő "menedzserek" között a horizontális kommunikáció érdekében, a vezetők csak elvétve alkalmaznak. A jövőbeni központi állami innovációs politikának tehát oda kell hatnia, hogy a szervezeti szabályok átalakítása: a projektvezetés projektre orientált hierarchikus szervezetben, szakcsoportban, illetve mátrix-szervezésben való megvalósítása, és a már régen bevált "játékszabályok" megváltoztatása /például kompetenciamegosztás, információs és ellenőrzési rendszerek átformálása/, megkerülhetetlen feladatai legyenek a vállalati vezetésnek, mivel jórészt ezen múlik majd a termelés fenntarthatósága, hatékonyságának növelése

5. A találmányi és újítási tevékenység információs rendszere:

5.1. A tudományos-műszaki-gazdasági információs rendszer gondozását biztosító informatikai politika egyre növekvő mértékben meghatározó elemévé válik a vezetés és a gazdasági munka, az innovatív folyamatok színvonala alakításának. A rendelkezésre álló eszközök céltudatos, koordinált és kooperációra épített felhasználásával nyílik egyedül lehetőség arra, hogy megfeleljünk mindazoknak a külső és belső "kihívásoknak", amelyek valószínűsíthetően mind jobban informatikai színezetet is öltenek az ezredfordulóig hazánkban.

5.2. A progresszíven növekvő objektív információszükséglet /és a világszerte ugyancsak növekvő kínálat/ valamint az ettől elmaradó színvonalú és mennyiségű hazai kereslet ol-
lójának kritikus tágulását csakis összetett, rendszerelvű koncepcióval lehet megakadályozni. Az információszolgál-
tató rendszerek szakmai felkészítettségének és műszaki alapjainak az eddigi ütemet meghaladó fejlesztése, a fel-
használói igény szint képzéssel és a környezeti feltétel-
rendszer egyértelműbbé tételével való emelése, az infor-
máció árú jellegének következetes érvényesítése, a szerve-
zetfejlesztés információáramlás-aspektusú alkalmazása, az információ forrása és vevője közti hálózat változatos for-
mákban való fejlesztése: mindezen feltételek együttes ha-
tására van szükség ahhoz, hogy az innovációs folyamatok valóban áthassák társadalmi-gazdasági életünket.

5.3. A találmányi és újítási tevékenység speciális és egyik legfontosabb információs rendszerének tartható ún. szaba-
dalmi információs rendszer átfogó koncepciójú fejlesztést igényel. A bázisintézményi funkcióknak a jövő követelményi szintjén való ellátása; korszerű hálózat létesítése, a nem-
zetközi /mind KGST-, mind azon kívüli irányultságú/ kapcsolatok aktív ápolása és igénybevétele egyaránt követelő szük-
séglet.

Az új típusú információközvetítő szervezetek egyik fő mű-
ködési területét éppen a műszaki szellemi termékek inno-
vációs folyamatainak kell alkotniuk.

A tudományos-műszaki-gazdasági ismeretek komplex hasznosu-
lásának ütemét az informatika eszköztárának rohamos fejlő-
dése mellett az iparjogvédelmi kultúra színvonala is befo-
lyásolja: ennek javítása ösztársadalmi érdek.

III.

HATÁROZATI JAVASLAT

Az Országos Találmányi Hivatal elnöke az Elnöki Kollégium ülésén történt megvitatás eredményeként:

1. Elfogadja a Jogi és Nemzetközi Főosztály vezetőjének előterjesztését "Az innovációs folyamat társadalmi-gazdasági tényezői népgazdaságunkban. Az új eljárások, találmányok, a know-how és licenciák gyorsabb elterjedésének társadalmi-gazdasági feltételei" című részkonceptió kidolgozásáról.
2. Utasítja a Jogi és Nemzetközi Főosztály vezetőjét, hogy
 - a./ a vita nyomán megjelölteknek figyelembevételével készítse el az 1. mellékletben szereplő elemző tanulmányt, és azt 1981. október 31-ig küldje meg az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottságnak;
 - b./ vegyen részt az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottsággal közösen kidolgozandó végleges, összegező tanulmány, és az azon alapuló ÁTB előterjesztés elkészítésében.

Budapest, 1981. szeptember

/Dr. Bobrovsky Jenő/
főosztályvezető

E m l é k e z t e t ő

az OTH Elnöki Kollégiuma 1981. szeptember 17-én tartott
ülésétől

Az ülés napirendjén a Hivatal Elnöki Kollégiuma 1981.évi munkatervével összhangban, a hivatali munkaterv 4.3 pontja alapján, a Jogi és Nemzetközi Főosztály vezetője által előterjesztett,

" A találmányokon és ujitásokon alapuló innováció helyzete
és távlatai"

cimű anyag megtárgyalása szerepelt.

Az ülésen Dr.Pusztai Gyula elnökölt.

Jelen voltak az Elnöki Kollégium állandó és kinevezett tagjai, a szabadságon lévő Belakovics Ottó kivételével, valamint Pál Ottó, az Ujitók Lapja főszerkesztője.

- . - . -

Az elnök kérdésére az előterjesztő közölte, hogy kiegészítést nem kíván tenni az anyaghoz.

A feltett kérdésekre adott válaszok a következő információkat szolgáltatták.

A 4.-6. táblázat azért szabadalmi bejelentésekre, illetőleg bejelentett ujitásokra /és nem megadott szabadalmakra, illetőleg elfogadott ujitásokra/ vonatkozó adatokat tartalmaz, mivel a hatékonysági mutató /a találmányok és ujitások "kitermelése"/ tendenciája szempontjából közömbös, hogy - az engedélyezési, illetőleg az elfogadási eljárás elveinek változatlanóságát feltételezve - melyik összehasonlítási alapot választjuk ki. - A hatékonysági mutató csökkenő tendenciája nem függ össze a licenciavásárlás ütemének növekedésével, amely egyébként csak az 1977.évi kormányhatározatot követően jelentkezett. - A termékoltalom, a mikroorganizmusok per se oltalma, a software oltalma stb. olyan kérdések, amelyek megoldásá az 1981.-2000 évi periódus vonatkozásában feltétlenül elő kell irányozni a jelen anyag keretében, amely - az ÁTB iránymutatása nyomán - koncepciót és prognózist kíván adni. - A vállalati nyereség dijszámítási alapként való elfogadása és alkalmazása azért vitatható, mivel különböző tényezők /árváltozás, adó, világpiaaci hatások/ folytán a hasznos eredmény nem feltétlenül tükrözi a találmány súlyát. - A vizsgálatot az OMFB Rendszerelemzési Irodája által összeállított team végezte, amelynek tagjai között kutatók, oktatók, vállalati szakemberek, államigazgatási dolgozók, ujitók stb. voltak jelen. Az OTH által végrehajtott korábbi elemző vizsgálatok eredményeit figyelembe vették, amennyire ez egy koncepcionális anyag összeállítására keretében megvalósítható volt. Az innováció befolyásolása vonatkozásában az általános gazdasági kényszer mint ösztönző tényező nem fogadható el.

Indokoltnak látszik speciális ösztönzők /pl. adókedvezmény, a magasabb műszaki tartalmat figyelembe vevő árképzés/ bevezetése, ami a makro-szinten való rendezést igényli. - A szabadalmak élettartama az innovációra vonatkozó irodalom szerint fontos mutató, a szerkezetváltozás ütemére jellemző paraméter. Az innovatív vállalatra a gyors termékváltás jellemző.

Az észrevételek, illetőleg az ezekkel kapcsolatban adott magyarázat körében a következő fontosabb kérdések megtárgyalására került sor.

Az új oltalmi kategóriák bevezetésére nem célszerű határidőt kitűzni, a software esetében pedig egyelőre a KGST szintű rendezéstől kell függővé tenni a teendőket. A szerzői tanusítvány - a jelenlegi gazdaságirányítási rendszer fennmaradását feltételezve - nem tekinthető alapvető típusnak, de a szocialista kooperáció /és kisebb mértékben a magánfeltalálók helyzete/ szükségessé, illetőleg indokolttá teheti bevezetését. - Az anyag tulságosan elvi, a jelenlegi helyzetre vonatkozó rész /a korábbi hivatali anyagok alapján / korrekcióra szorul /a társadalmi szerek szerepe, az erkölcsi elismerés, az újítói-feltalálói tanácskozások stb. figyelembevételével/. A 20. és a 23. o. egyes helyeit helyesbiteni kell /a műszakiak nincsenek kizárva az újítók köréből; az újítások száma csökkenésének egyik oka a kötelező tapasztalatcsere, amely nincs megemlítve; az M_1 és M_2 mutató vitatható/. - Az iparjogvédelmi prognózis készítésének egyik feltétele az lenne, hogy ismerjük a gazdasági alapra vonatkozó prognózist, a szükségletek és a lehetőségek reális összevetése érdekében. Az anyag nem ad egyértelmű választ egyes, az alapra vonatkozó kérdésekben /állami irányítás vagy vállalati tevékenység; közreműködők díjazása stb./ - Az anyag értékelésénél tekintetbe kell venni az újszerű feladatot és a megoldáshoz szükséges ismeretek új voltát /vezetéselmélet, szociológia stb./. Helyes, hogy az összeállítás legalább ebben a fázisban őszinte, még akkor is, ha talán sötétben látja a helyzetet. Mivel rendeltetése az, hogy a jövőre vonatkozó képet adjon, törölni kellene a napi problémák megoldását tárgyaló részeket /deviza-visszavásárlási jog, közreműködői díj/. A 2000-ig valószínűleg napirenden lévő problémákat viszont fel kell vetni, esetleg egy rövid és egy hosszú távú alternatíva megfogalmazása mellett /pl. a vegyi termék, fajtaoltalom stb. esetében/. - Az anyagot semmiképpen ne bővítsük, sőt célszerű a terjedelem felülvizsgálata. Megfontolandó a jelenleg ható tényezők beépítése, és a következtetések jobb alátámasztása /pl. az élettartam tekintetében/. - A következtetéseket felül kell vizsgálni, azok u.i. esetenként irreálisak. Az okfeltárás tényszerűtlen /pl. a visszaesés elemzésénél/, a szabadalmi információkra vonatkozó rész nem szakszerű /pl. az információ árujellege vitatható/.

A gazdasági kényszerre mint motiváló tényezőre támaszkodni kell. Az összeállításnál túl sok külső szakértő működött közre, a korábbi hivatali anyagokat figyelmen kívül hagyták a szakértők. - Az eddigi retrospektív jellegű anyagok napi feladatmegoldásra vonatkoztak, ezért nem illeszthetők be a távlati koncepcióba. Ez az anyag-részanyag, amely az OMFB által összeállítandó tanulmány részét képezi, és nem minősül hivatali anyagnak.

A Hivatal elnöke a vitát a következőkkel zárta le.

A Kollégium elé került anyag munkaközi anyag, amelynek összeállítása során indokolt volt az a törekvés, hogy a predesztináció elkerülése, a más optikával való megközelítés érdekében a munkacsoportban ne legyenek nagy számban jelen hivatali dolgozók. Ez az anyag nem az OTH hivatalos anyaga, és az előterjesztő külön kérése nélkül nem került volna a kollégium elé. Az összeállítás hibája, hogy nem eléggé prognosztizál, túlságosan a mai helyzetet tükrözi. Az alap fejlődését ugyan nehéz prognosztizálni, de ki lehetett volna indulni az általános gazdaságpolitikai célkitűzésekből /amelyek értelmében a preferenciák mulandók, és a rész-szabályozás perspektivikusan elhanyagolható/. Árnyaltabb helyzet-feltáráásra van szükség; meg kell alapozni a megállapításokat és ki kell küszöbölni a színvonal egyenlőtlenségét. Ne hangsúlyozzuk a többi szocialista országgal szemben nálunk megállapítható eltéréseket. A vitában elhangzottakat hasznosítani kell /konzultáció és prognosztikus korábbi anyagok beépítése útján/.

Az elnök a következő határozatot hozta:

Az Elnöki Kollégium ülésén folytatott vélemény-csere alapján a Hivatal elnöke megbizsa Dr. Bobrovsky Jenőt, hogy biztosítsa a vitában elhangzottaknak az anyag továbbfejlesztése keretében való felhasználását.